

Polecenia podsumowujące

1. Wymień najważniejsze przemiany w przemyśle w drugiej połowie XIX i początkach XX w.
2. Omów formy koncentracji kapitału, które się rozwinęły w XIX w.
3. Wyjaśnij, w jaki sposób nowe wynalazki i odkrycia wpłynęły na życie ludzi w drugiej połowie XIX i początkach XX w.
4. Przedstaw główne kierunki migracji Europejczyków w drugiej połowie XIX i początkach XX w.

Odkrycia i wynalazki

Technika	Medycyna i chemia
Michael Faraday – pierwszy model silnika elektrycznego. Ernst Werner von Siemens – udoskonalenie prądnicy elektrycznej i zastosowanie jej jako napędu w różnych pojazdach. Alexander Graham Bell – telefon (1876). Thomas Alva Edison – żarówka. Ignacy Łukasiewicz – lampa naftowa (1853). Alfred Nobel – dynamit (1867). Carl Benz – dwusuwowy silnik spalinowy (1885). John Dunlop – gumowa opona (1888). Rudolf Diesel – silnik wysokoprężny (1892).	Karol Olszewski i Zygmunt Wróblewski – skroplenie tlenu i azotu (1883). Maria Skłodowska-Curie i Piotr Curie – odkrycie pierwiastków promieniotwórczych: radu i polonu. Ludwik Pasteur – szczepionka przeciwko wściekliźnie (ok. 1882). Edmund Biernacki – badanie krwi wykrywające stan zapalny. Wilhelm Roentgen – promienie X (1895).

Rozwój przemysłu

Nowe wynalazki i odkrycia przyczyną postępu industrializacji.
Okres od drugiej połowy XIX w. nazywany erą elektryczności.
Wzrost znaczenia ropy naftowej w przemyśle.
Koncentracja kapitału finansowego w kartelach, syndykatach, koncernach i trustach.
Próby monopolizacji rynku przez kapitalistów.

Rolnictwo

Zwiększenie areалу uprawnego, m.in. przez upowszechnienie melioracji.
Mechanizacja rolnictwa, zastosowanie nawozów sztucznych.
Pojawienie się nowych technik konserwacji żywności (pasteryzacja, mrożenie).
Handel żywnością na większe odległości.

Warunki życia

Większość ludzi żyjąca w złych warunkach mieszkaniowych.
Upowszechnienie się kanalizacji i systemów wodociągów, w konsekwencji poprawa warunków higieny.
Rozwój medycyny, m.in. popularyzacja szczepień i upowszechnienie antyseptyki.

Komunikacja i transport

Upowszechnienie się kolei i parowców w przewozie ludzi i towarów.
Pojawienie się nowych form transportu – samochodów.
Pierwszy lot samolotem (1903) – bracia Orville i Wilbur Wright.
Powstanie pierwszych linii metra w Londynie (1863) i Nowym Jorku (1870).

Migracje

Wzrost populacji Europy z ok. 200 do ok. 400 mln ludzi.
Migracje jako forma poszukiwania lepszych warunków bytowych.
Stany Zjednoczone głównym kierunkiem migracji międzykontynentalnej.

Polecane publikacje

- P. Johnson, *Narodziny nowoczesności*, przekł. M. Iwińska, Gdańsk: Marabut, 1995.
A. Pluta, *Droga do Rio. Historie polskich emigrantów*, Warszawa: WN PWN, 2017.
N. Rosenberg, L.E. Birdzell Jr., *Historia kapitalizmu*, przetł. A. Doroba, Kraków: Znak, 1994.

